

32. IKASGAIA. MAILEGU-KONTRATUAK ETA LEASING KONTRATUA

AURKIBIDEA. I. Mailegu-kontratua: kontzeptua, ezaugarriak eta izaera. II. Komodatua edo erabiltzeko mailegua: 1. Kontzeptua eta ezaugarriak. 2. Efektuak eta iraungitzea. 3. Prekariora: bere problematika. III. Mutua edo kontsumo-mailegua: 1. Kontzeptua eta ezaugarriak. 2. Edukia. IV. Finantzaketa-kontratua: finantza-errentamendua edo *leasinga*.

I. Mailegu-kontratua: kontzeptua, ezaugarriak eta izaera

Kode Zibilak bi mailegu mota jasotzen ditu mailegu kontzeptupean. Alde batetik, *komodatua*, bestetik, *mutua* edo *kontsumo-mailegua*. Alde horretatik, KZko 1740. artikulua xedatzen duenez:

Por el contrato de préstamo, una de las partes entrega a la otra, o alguna cosa no fungible para que use de ella por cierto tiempo y se la devuelva, en cuyo caso se llama comodato, o dinero u otra cosa fungible, con condición de devolver otro tanto de la misma especie y calidad, en cuyo caso conserva simplemente el nombre de préstamo.

Mailegu mota horien ezaugarri komuna da, beraz, alderdi batek besteari gauza ematen diola, epe batean itzul dezan. Ezberdintasuna, berriz, gauzaren izaeran eta, ondorioz, horri ematen zaion erabileran datza. Komodatuan, alderdi batek besteari gauza suntsikorra ematen dio, epe zehatzean gauza erabil dezan, eta, ondoren, berari itzul diezaion. Kontsumo-maileguan, berriz, dirua edo beste gauza suntsikorren bat eman daiteke, horren espezie eta kalitate bereko beste horrenbeste itzultzeko baldintzapean.

Kontratu horren izaera juridikoari dagokionez, historikoki mailegu-kontratua eraketarako *traditioa* galdatzen duten kontratuen artean sailkatu izan da. Berez, maileguan emango den gauza suntsikorra edo suntsiezina ematerakoan sortzen baita berau itzultzeko betebeharra. Hala ere, mailegu-kontratua kontratu errealean artean sailkatzen duen teoria hori berrikusia izan da gaur egun doktrinaren alde batetik, mailegua adostasunezkoa izan daitekeela onartuz. Adibidez, bi pertsonen artean mailegu-kontratua idatziz jasotzen denean, alderdien emateko eta itzultzeko betebeharren inguruabarrak zehaztuz, baina maileguan emango den gauza itzultzea berehalakoa izan gabe.

II. Komodatua edo erabiltzeko mailegua

1. Kontzeptua eta ezaugarriak

Aurreratu dugunez, komodatua KZko 1740. artikuluan definitzen da, kontratu horren bitartez, alderdi batek besteari gauza suntsiezina

emanez, hark epe zehatzean gauza erabil dezan eta, ondoren, itzul diezaion. Kontratu horren ezaugarri nagusiak dira, beraz, iraupen mugatua duela eta dohainik lagatzen dela. Izan ere, KZko 1741. artikulua xedatzen duenez, ordainsaria badago, akordioak komodatu izateari uzten dio. Kasu horretan, hitzarmenak beste kontratu baten izaera hartuko du, ziur aski, errentamenduarena.

Kontratuaren iraupena alderdiek erabaki dezakete eta, hala ez bada, KZko 1749. artikuluan adierazten denez, gauza zein erabileratarako eman den maileguan, erabilera hori amaitu arte iraungo du kontratuak. Hala ere, epea eta erabilera finkatu ez badute, tokiko usadioetara joko da erabilera zehazteko edo, bestela, komodatugileari dagokio erabakitzea.

Objektua, esan bezala, erabileragatik kontsumituko ez diren gauzek osatzen dute. Haatik, berez, kontsumigarriak diren gauzak ere izan daitezke kontratu horien objektu; gauza da alderdiek adosten duten erabilerak ez jasotzea gauza kontsumitzeko ahalmena. Hala, adibidez, Errioxako ardo botilak komodatu-kontratuaren objektu izango dira, komodatudunak erakusketa bat egiteko hartzen baditu.

Alderdien gaitasunari dagokionez, kontratuen arau orokorrak ezarriko dira, kontuan hartuz, komodatudunari gauzaren erabilera ematen zaion heinean, komodatugileak horren erabilera xedatzeko adina ahalmen izan beharko duela.

2. Efektuak eta iraungitzea

Kontratu honek zenbait eskubide eta, bereziki, obligazio sorrarazten ditu alderdientzat. Zehazki:

a.- Komodatudunari dagokionez:

KZko 1741. artikulua arabera, komodatugileak gauzaren jabetza mantentzen duen bitartean, komodatudunak gauzaren erabilera eskuratzen du, baina ez fruituak.

Komodatudunak guraso on baten eginbide berarekin erabilera gauzatu behar izateaz gainera, KZko 1743. artikulua agintzen duenez, komodatudunak gastu arruntak ordaintzeko beharra du, horiek beharrezkoak badira gauza behar den moduan erabiltzeko eta mantentzeko.

Era berean, gauza itzultzeko betebeharra ezinbestekoa izango da, KZko 1747. artikulua ez baitio ahalmenik ematen gauza atxikitzeko, komodatugileak zor diona ez ordaintzeagatik.

Gainera, gauza erabiltzeko eta mantentzeko gastuak beharrezkoak izateaz gainera, komodatudunak gauza galtzeko arriskua jasan beharko du, honako kasu hauetan:

1.- Gauza zehatzari adostutakoa ez den beste erabilera bat ematen badio, edo gauza bere eskuetan mantentzen badu hitzartutako epean baino luzaroagoan, nahiz eta galera hori ezusteko kausaren ondorioz gertatu (KZko 1744. artikulua). Hala ere, Picazoren ustez, KZko 1896.II artikulua analogiaz ezarritik, komodatudunak ez du erantzukizunik izango, ezusteko kasuan frogatuko balu ezustekoak modu berean eragingo liekeela gauzei, horiek emailearen eskuetan egonez gero.

Aldiz, ez du gauzaren galeraren edo narriaduraren erantzukizunik izango, horiek erabilera hutsaren ondorioz eta komodatudunaren errurik gabe gertatu badira.

2.- Era berean, gauza tasazioarekin eman eta galtzen bada, nahiz eta galera ezusteko kausaren ondorioz gertatu, komodatudunak prezioaren gaineko erantzukizuna izango du, salbu eta esanbidez ituntzen denean komodatudunak ez duela erantzukizunik izango.

Azkenik, KZko 1748. artikulua xedatzen duenez, komodatudun bat baino gehiago egonda, aurretik aipaturiko erantzukizuna solidarioa izango da.

b.- Komodatu gileari dagokionez

Printzipioz, komodatua aldebakarreko betebeharrak sortzen dituen kontratua den heinean, ez ditu komodatugilearentzat betebeharrak sortzen. Hala ere, KZko 1751. eta 1752. artikuluetan aurreikusten denez, gerta daiteke kontratuzko erlazio juridiko horren garapenean zenbait betebeharrak jaiotzea komodatugilearentzat ere. Zehazki:

1.- KZko 1751. artikulua arabera, komodatugileak ordaindu beharko ditu kontratua bitartean mailegupeko gauza mantentzeko beharrezkoak diren gastu bereziak.

Jakina den moduan, komodatudunak bakarrik ordaindu behar ditu gastu arruntak. Hala ere, esan bezala, gastu bereziak komodatugilearen esku geratuko dira; horretarako, beharrezkoa izango da, gastuak egin baino lehen, komodatudunak komodatugileari jakinaraztea horiek egiteko beharra, hark baimena edo ezezkoa eman dezan. Azken batean, komodatua dohaineko kontratua den heinean eta gastuak bereziak izanda, komodatugileak ez dago horiek jasatera behartua.

Hala ere, artikuluan xedatzen denez, komodatugileak gastuak ordaindu beharko ditu, nahiz eta alde aurretik horiek egiteko baimenik ez eman, gastuak presazkoak izateagatik ezin zaionean arriskurik gabe itxaron abisuaren emaitzari.

2.- Era berean, komodatugileak erantzun beharko du, KZko 1752. artikulua xedatzen duenez, mailegupeko gauzak akatsak dituela jakinik, ez badio horien berririk ematen komodatudunari, eta arrazoi horren ondorioz komodatugileak kalteak jasan baditu. Azken horrek ez ditu akats horiek ezagutu beharko, ezta horiek ezagutzeko aukerarik izan ere.

Bukatzeko, komodatua iraungiko da akordio, usadio edo emango zaion erabileraren bitartez ezarritako epea igarotzen denean. Hala ere, aurreko irizpideen arabera ez bada komodatuaren iraupena zehaztuta geratu (zalantza kasuetan, komodatuari egokitzen zaio froga-betebeharra), KZko 1750. artikulua xedatzen duenez, komodatugileak gauza erreklama dezake bere borondatez.

Era berean, ezarritako epea agortu baino lehen, badago komodatuari amaiera emateko aukera ere, KZko 1749. artikulua arabera, komodatugileari baitagokio, presazko beharrizana edukiz, gauza itzultzea galdatzeko aukera.

3. Prekarioa: bere problematika

Prekarioari dagokionez, hainbat teoria aurki ditzakegu doktrina-mailan, berez, Kode Zibilean araututa ez dagoen egoera edo erlazio juridiko berezi hori definitzeko orduan.

Alde batetik, aipaturiko KZko 1750. artikulua abiapuntutzat hartuz, *prekarioa* komodatu-kontratu mota zehatz gisa tipifikatzen da. Izan ere, *prekarioak* suposatzen du gauza bat edukitzean ematea, jabeak edo gauza eman duenak nahi izan arte. Alegia, epea edo, hobeto esanda, erabilera edo xede zehatza jasotzen ez duten komodatu-kontratuak *prekario* moduan sailkatu izan dira, eta horien bitartez gauzaren edukitzea eskualdatzen da, *komodatugileak* —epea igarotzea edo erabilera ematea itxaron gabe—, gauza edozein unetan berreskuratzeko aukera mantentzen duelako. Horrela, horien ustez, ez gara egongo baimen-egoera soil baten aurrean, xedapen-egilearen eta *prekaristaren* arteko akordioak, edukitzaren baimen soil baidago gehiago suposatzen duen erlazio juridikoa sortzea ahalbidetzen baitu (Lacruz).

Bestalde, doktrinaren beste zati baten ustez, *prekarioa* edukitzazko egoera soil izango da, jatorria kontratuzkoa edo kontratuz kanpokoa izanik. Haatik, *prekarioan* garrantzia ez du iturriak edo sortzeko moduak, efektuek baizik (Picazo).

III. Mutua eta kontsumo-mailegua

1. Kontzeptua eta ezaugarriak

Aurreratu dugunez, mutuoan edo kontsumo-maileguan, mailegu-hartzailea eskuratzen duen gauzaren jabe bihurtzen da, horren espezie eta kalitate bereko beste horrenbeste itzultzeko baldintzapean (KZko 1740. eta 1753. artikulua).

Itzulketa egiteko, aurreko kasuaren moduan, epe bat ezarri behar da. Era berean, iraupenezko kontratu bat izateaz gainera, mailegua dohaineko-kontratua izan ohi da.

Hala ere, KZko 1755. artikulua kontrako irakurketa eginez, interesen ordainketa ere itundu daiteke. Baina, KZko 1756. artikuluari jarraiki, akordiorik ezean, mailegu-hartzaileak interesak ordainduko balitu, ezingo ditu horiek erreklamatu, ezta kapitalari egotzi ere. Dena den, Picazok adierazten duenez, legegileak artikulua horren bidez adierazi nahi duena da ordainketa horrek aditzera ematen duela alderdien artean interesen inguruko akordioa existitu dela, kontratuan jasoa izan ez bada ere. Aurkako kasuan, interesak ordaindu behar ez zituenak horiek ordaindu baditu, errakuntzan oinarrituz ordainketa aurkara dezake, akordiorik egon ez zela frogatzen badu.

Izan ere, maileguen eremuan, interesen ordainketak historikoki garrantzia izan du, lukuru-interesak ekiditea garai ezberdineko lekeen objektu izan baita. Hasiera batean, Eliza Zuzenbideak debekatu egiten zuen interesak ordaintzea, maileguak ematen ziren kasuetan bekatuzko jardueratzat hartuz. Judutarrek, berriz, jakina denez, Eliza katolikoaren agindua jarraitzen ez zituztenez, interesen ordainketa galdatzen zuten maileguak ematen zituzten, erregearen baimenarekin; eta azken horrek judutarren aldetik onurak eta abantailak lortzen zituen. Aro modernoan, debekua desagerturik, hainbat lege onartu baziren ere interesen erabilerari mugak ezartzeko asmoz, azkenean, 1856ko martxoaren 14ko Legearen bidez, alderdiei askatasuna eman zitzaien, kasu bakoitzean, merkatuaren egoeraren arabera eta, are gehiago, mailegu-hartzailearen kaudimena kontuan hartuz, ordaindu beharreko interesak finkatzeko. Dena den, mailegu-emaileak aurkitzen duen lehentasun-egoera dela eta, hamarkada batzuk geroago, interesen askatasunak ekar zezakeen lukurreria ekiditeko legea onartu zen. Zehazki, 1908. urteko uztailaren 3an, Azkarate Lege ezaguna onartu zen, lukuru-interesei aurre egiteko helburu finkoaz; eta honako hau deklaratzeko bere 1. artikuluan:

Será nulo todo contrato de préstamo en que se estipule un interés notablemente superior al normal del dinero y manifiestamente desproporcionado con las circunstancias del caso o en condiciones tales que resulte aquél leonino, habiendo motivos para estimar que ha sido aceptado por el prestatario a causa de su situación angustiosa, de su inexperiencia o de lo limitado de sus facultades mentales.

Será igualmente nulo el contrato en que se suponga recibida mayor cantidad que la verdaderamente entregada, cualesquiera que sean su entidad y circunstancias. Será también nula la renuncia del fuero propio, dentro de la población, hecha por el deudor en esta clase de contratos.

Era berean, Legea mailegu-kontratu guztiei ezar dakieke, berez, Legearen 9. artikulua xedatzen duenez:

Lo dispuesto por esta Ley se aplicará a toda operación sustancialmente equivalente a un préstamo de dinero, cualesquiera que sean la forma que revista el contrato y la garantía que para su cumplimiento se haya ofrecido.

Azkenik, aipatu beharra dago, lege honen aplikazioan hasierako urteetako Auzitegi Gorenaren jurisprudentzia anitz aurki badaiteke ere, egun garrantzi praktikoa ahultzen joan zaiola, batez ere, epe luzerako bereganatzen diren betebeharren kasuan, inflazioaren ondorio negatiboak direla-eta. Hala ere, Azkarate Lege horrekin batera, gaur egun ezinbestekoa da kontuan hartzea kontsumitzaileen eremuan onartutako maileguei buruzko legea. 1986. urteko abenduaren 22an onarturiko Europako Zuzentarauaren garapenean (1990eko otsailaren 22an aldatu zena), Espainiako Gobernuak Kontsumo Kredituari buruzko 7/1995 Legea, martxoaren 23koa, onartu zuen.

Legearen 1. artikuluan xedatzen denez, hura ezargarria izango da:

1. La presente Ley se aplicará a los contratos en que una persona física o jurídica en el ejercicio de su actividad, profesión u oficio, en adelante empresario, concede o se compromete a conceder a un consumidor un crédito bajo la forma de pago aplazado, préstamo, apertura de crédito o cualquier medio equivalente de financiación, para satisfacer necesidades personales al margen de su actividad empresarial o profesional.

2. A los efectos de esta Ley se entenderá por consumidor a la persona física que, en las relaciones contractuales que en ella se regulan, actúa con un propósito ajeno a su actividad empresarial o profesional.

3. No se considerarán contratos de créditos los que consistan en la prestación de servicios, privados o públicos, con carácter de continuidad, y en los que asista al consumidor el derecho a pagar tales servicios a plazos durante el período de su duración.

Bestelako inguruabar batzuen artean, Legeak honako aukera hauek aurreikusten ditu bere efektuen artean:

1.- Ezin izango da, mailegu-hartzailearen kaltetan, maileguaren azken zenbatekoa aldatu, alderdiek idatziz horrela adostu ez badute. Hala dagokionean, aldatzeko aukerarik egotekotan, beharrezkoa izango da objektiboan den erreferentzia-indize baten arabera egitea (Legearen 8. artikulua).

2.- Kontsumitzaileak edozein unetan itzuli ahal izango du maileguan jasotako zenbateko guztia, soilik legearen arabera adostutako penalizazioa ordaintzera behartua geratuz (Legearen 10. artikulua).

3.- Enpresariak zor ez zaiona kobratzen badu, interes legala ordaintzera behartua geratuko da, eta baita maltzurkeria edo eginbide faltagatik sortutako kalteak ordaintzera ere (Legearen 13. art.).

2. Edukia

Mailegu-hartzailearen betebeharrei dagokionez, Kode Zibileko eraentza berezi horrek arau bakarra jasotzen du, KZko 1754. artikuluan; eta gainerako guztian ezargarria da betebeharren teoria orokorra:

KZko 1754. artikulua: *Kode honetako 1170. artikuluan xedaturikoak arautzen du dirua maileguan hartzen duenaren betebeharra.*

Maileguan emandakoa beste gauza suntsikorren bat edo txanpon bihurtu ez den metal kopurua bada, zordunak jasotakoaren espezie eta kalitate bereko beste horrenbeste zor du, nahiz eta horren prezioak aldakuntzak izan.

IV. Finantzaketa-kontratua: finantza-errentamendua edo leasinga: eraentza juridikoa

Leasing edo finantza-errentamendua kontratu *atipiko* eta *sui generis* bat da, aldi berean hainbat forma jasotzen dituena. Ezagunena *finantza-errentamendua* edo *leasinga* bada ere, horrekin batera erabiltzen dira ondasun higiezin *leasinga* edo *lease-back* deiturikoak ere.

Finantza-errentamendua era honetan defini genezake: «Alderdi batek (*leasing*-sozietateak) beste alderdiari, epe zehatz baterako eta modu errebokaezinean, hirugarren bati erositako ondasun higigarriaren erabilera lagatzen dio, aldi berean gauza horrekiko jabetza mantenduz. Era horretan, beste alderdi horrek epekako interesak eta komisioa ere barneratzen duen errenta ordaindu beharko dio *leasing* sozietateari, ezarritako epeak dirauen bitartean; hori bukatzean, alderdi horrek aukera izango du gauza itzultzeko, kontratua berritzeko errenta baxuago bategatik, edo objektuaren salerosketa gauzatzeko, gauzak duen salneurriari epeka ordaindutako kanona kenduz».

Hortaz, *leasing*-kontratuaren deskripzio horretan azpimagarriak dira honako inguruabar hauek:

Alde batetik, hiru subjektuk parte hartzen dute erlazio juridiko horretan: *leasing*-sozietateak, gauza aurreko horri saltzen dion hirugarrenak eta, azkenik, gauzaren erabiltzaileak.

Bestalde, ez gaude subjektu edo egoera anitz jasotzen dituen kontratu bakarraren aurrean, baizik eta bi kontratu independenteren aurrean, nahiz eta beren artean nolabait erlazionatuta dauden, lortu nahi den xedearen ikuspuntutik. Lehenik eta behin, geroago *leasinga* ahalbidetzen duen salerosketa-kontratua egiten da *leasing*-sozietatearen eta hirugarrenaren artean. Bigarrenik, horren ondorioz, *leasing*-sozietateak erositako gauza hori erabiltzen eta gozatzen lagatzen dio erabiltzaileari, kostuzkoa den *leasing* edo finantza-errentamendu kontratuaren bitartez.

Aurreratu den moduan, finantza-errentamendu hori, berez, nahiz eta salerosketa- edo errentamendu-kontratuekin parekatu nahi izan den, kontratu *atipikoa* da, denboraren poderioz, zenbait legetan partzialki arautua izan dena. Alegia, kontratuak ez du gaur egun oinarritzko eraentza bat, beste kontratu tipikoekin gertatzen den legez, baizik eta lege edo arau ezberdinek, duten objektuari begira, *leasing* horren arauketa berezia eta partziala jasotzen dute. Hala gertatzen da, adibidez, 1988ko uztailaren 29ko Legearekin, kredituzko entitateen diziplina eta parte-hartzeari buruzkoa, edo aurretik ikasitako 28/1998 Legearekin, ondasun higigarrien epekako salmentei buruzkoa.

Horrez gainera, kontratua alderdiek zehazten dutenaren arabera arautuko da eta, akordio faltan, *merkataritza-leasingaren* kasuan, merkataritza-kodeak arautzen duenaren arabera. Hala dagokionean, merkataritza-eraentzaren araudi subsidiario moduan, edo merkataritza-*leasinga* ez den kasuetan, Kode Zibileko eraentza ezarriko da, kasu-kasu, analogo suerta daitezkeen salerosketa, errentamendu edo bestelako kontratu tipikoen eraentza ezarriz. Era berean, aipatu beharra dago *leasing*-kontratuak, askotan, atxikitze-kontratuen barnean sar daitezkeela, *leasing*-sozietateak kontratuan jasoko diren baldintzak (epea, komisioa, interesak, kanona...) inposatzen dituen heinean.

Amaitzeko, hasieran aipaturiko beste *leasing* motei dagokionez, finantza-errentamenduekin alderatuz, ondasun higigarrien *leasingaz* gainera, ondasun higiezinekin egiten den *leasinga* dago, Jabetza Erregistroan inskriba daitekeena (HL 2.5, 1. eta 2. artikulua eta EH 7. eta 14. artikulua). Bestalde, *lease-back* kontratuan, ondasun baten jabeak, likidezia lortzeko, *leasing*-sozietateari saltzen dio gauza, azken horrek, salerosketa-kontratu berean, gauza aurreko jabeari itzuliz gozatzeko eta erabiltzeko, kanon baten truke, eta epe zehatz batean gauza berreskuratzeko aukera eskainiz.

BIBLIOGRAFIA

- Díez Pícazo, L., Gullón, A.: *Sistema de Derecho Civil*, II. Liburukia, *El contrato en general. La relación obligatoria. Contratos en especial. Causi contratos. Enriquecimiento sin casusa. Responsabilidad extracontractual*, Madril, 2003.
- Lacruz Berdejo, J.L., Sancho Rebullida, F.A., *et alii*: *Elementos de Derecho Civil*, II. Liburukia, *Derecho de obligaciones*, 2. liburukia, *Contratos y cuasicontratos. Delito y cuasidelito*, Madril, 1999.